

Filatelie

2007 02

blad voor POSTZEGELVERZAMELAARS waarin opgenomen DePhilatelist • verschijnt NIET IN de maand juli

**MECHANISCHE
FRANKEERMACHINES
BUITEN GEBRUIK GESTELD**

MECHANISCHE FRANKEERMACHINES BUITEN GEBRUIK GESTELD

Alleen digitale systemen zijn nu nog toegestaan

DOOR F.S.J.G. HERMSE, SITTARD (LID NEDERLANDSE ACADEMIE VOOR FILATELIE)

De firma NV Ruys Handelsvereniging kreeg in 1925 van de PTT toestemming om frankeermachines te verhuren. De machines waren van het type UPF (*Universal Postal Franker*) en kwamen uit Nieuw-Zeeland. Afdrukken van deze eerste machines zijn tegenwoordig bijzonder gezocht. Opmerkelijk is dat de apparaten al een elektrische aandrijving hadden. Later werden vooral machines die met de hand werden bediend populair (afbeelding 1, Francotyp, hand). De firma Ruys is tegenwoordig nog steeds actief in de frankeermachinebranche, onder andere met het al genoemde merk *Francotyp*, dat in 1927 van-

In oktober 2005 werd het feit dat 80 jaar geleden de eerste Nederlandse frankeermachines in gebruik werden genomen uitgebreid in *Filatelie* gememoreerd¹. Zeventien jaar daarvoor was in dit blad een bijdrage van onze nationale frankeerstempelspecialist Drewes Veenstra te vinden². Beide artikelen behandelden vooral de afdrukken van de frankeermachines (de zogenoemde frankeerstempels), maar ook de machines-zelf kwamen aan de orde.

uit Duitsland in Nederland werd geïntroduceerd. 'Modernere' machines werden elektrisch

aangedreven (afbeelding 2). Andere veelgebruikte machines zijn de Engelse *Neopost* (letter N,

later RN) en *Universal* (letter U). De naam van de machine *Pitney Bowes* (letters PB) gaat terug op de twee Amerikaanse pioniers die zich al in het begin van de twintigste eeuw met de ontwikkeling van frankeermachines bezig hielden. Overigens schijnt de Italiaan Detalmo di Brazza Savorgan de eerste machine in New York te hebben gebruikt. Afdrukken hiervan moeten wel zeer schaars zijn. Ook van de Nederlandse machines *Safas*, *Sima*, *Satag* en *Komusina* zal het bijzonder moeilijk zijn een afdruk te vinden. Minder problemen zullen er zijn met het verkrijgen van afdrukken van de *Postalia* (letter P), *Frama* (FM),

Links: afbeelding 1 - Handfrankeermachine Francotyp FR 7438 van de firma Ruys. Door het geopende klepje is het roletje met rode inkt te zien (foto: Roel Custers, Sittard).

Onder: afbeelding 2 - Elektrische frankeermachine Francotyp FR 18199 (foto: Roel Custers, Sittard).

Links: afbeelding 3 - Moderne frankeermachine Neopost 4400 RN 7061 (foto: Roel Custers, Sittard).

Hierboven: afbeelding 4 - Blauwe afdruk van Duitse frankeermachine; de brief is 15 cent ondergefrankeerd.

Roneo Neopost (RN, zie afbeelding 3), de Noorse Krag (KR) en de Zwitserse Hasler (vroeger H, nu HR).

Invoering en gang van zaken

In 1920 ging het congres van de Wereldpostunie UPU akkoord met het (internationale) gebruik van de frankeermachines. Om het verschil met de gebruikelijke hand- en machinestempels te accentueren werd afgesproken dat de kleur van de stempelinkt rood zou zijn. Vandaar de (vooral postaal) gebruikte benaming *roodfrankering*. Dat neemt niet weg dat er ook afdrucken in zwart, paars en tegenwoordig blauw bekend zijn (afbeelding 4). Voor het gebruik van de frankeermachines moest natuurlijk met de PTT worden afgerekend. Tot nog toe moesten periodiek de meterstanden worden doorgegeven en soms kwam er een controleur of een onderhoudsmonteur op bezoek (afbeelding 5). Op de afdrucken van de machines werd door de PTT niet bijzonder streng gecontroleerd. De brief van afbeelding 4 werd per abuis met 55 cent (binnenlandse post) gefrankeerd, terwijl dat 70 cent moest zijn. Ook komt het voor dat vergeten wordt het bedrag in

te stellen, zodat een nulfrankering wordt verkregen, die overigens bij verzamelaars niet gewild is (afbeelding 6). Daar staat tegenover dat na het frankeren van een aangetekende brief wel eens vergeten werd het raderwerk weer op het gewone tarief in te stellen; kassa voor de PTT! Dit soort vergissingen wordt (mogelijk) uitgesloten door de invoering van digitale frankering.

Uitsluitend digitale frankering

In de loop van 2005 en 2006 werden alle bestaande frankeermachines door de desbetreffende firma's voorzien van een oranje sticker met een waarschuwende tekst (afbeelding 7) die er op neer komt dat frankering na september 2007 alleen nog is toegestaan door gebruik te maken van digitale frankeersystemen. In het verleden konden de verbruikte bedragen van de frankeermachine op drie manieren worden verrekend:

- met behulp van een waarde-meter; de machine werd in dat geval door de PTT op een bepaald bedrag ingesteld, dat vooruit betaald moest worden;

- met waardekaarten; de PTT verstrekke deze waardekaarten voor een bepaald bedrag; als dit was opgebruikt werd de machine geblokkeerd;
- met behulp van een rekening-courant; de gebruiker betaalde een geschat maandverbruik en het verschil met het werkelijke verbruik werd verrekend.

Bij deze laatste methode moest de tellerstand (telefonisch) worden opgegeven en werd deze stand periodiek ter plaatse gecontroleerd. Bij de nieuwe, digitale manier van frankeren wordt in feite teruggegrepen op de eerste methode, maar het bedrag wordt nu elektronisch ingesteld met behulp van een analoge telefoonverbinding. Voor de nieuwe frankeermethode heeft Neopost een modern vormgegeven toestel bedacht, de IJ 35 (afbeelding 8). Het apparaat heeft een groot aantal mogelijkheden³, bijvoorbeeld:

- automatische datuminstelling;
- frankering tot zestig enveloppen per minuut;
- geïntegreerde weegschaal;
- automatische etikettentoevoer;

- mogelijkheid om tien verschillende reclamemededelingen op te slaan;
- waarschuwing wanneer het tegoed opraakt; om het tegoed op te waarden moet verbinding worden gemaakt met Credinet; de afrekening loopt via een bank- of gironummer.

De frankeerbedragen worden met een inkjetprinter op de enveloppen gedrukt. Een vergelijking van de afdrucken van de oude met de nieuwe machine laat zien dat de landsnaam *NEDERLAND* zijn prominente plaats is kwijtgeraakt; op die plek is de tekst *TPG POST* (nu: *TNT Post*) geplaatst. De naam van de firma *Neopost* is vervallen; de naam valt alleen nog af te leiden aan de hand van de afkorting *RN* (afbeelding 10).

Bronnen:

- 1: Stiefkind van de filatelie bereikt een kroonjaar door Jeffrey Groeneveld, Filatelie 2005/10, pagina's 720 tot en met 724.
- 2: Frankeermachinestempels: het verzamelen waard door D. Veenstra, Philatelie 1988/10, pagina's 673 tot en met 677.
- 3: Informatie voor het gebruik van de Netset-frankeermachine IJ 35 van de firma Neopost.

Afbeelding 5 - Voor- en achterzijde van een onderhoudskaart van een Francotyp, met een nulafdruk van de machine.

Onderhoudskaart frankeermachine L * 094759
Francotyp

Merk frankeermachine: C6004
Letters: FR
Nummer: 19093
Stand van de verbruiksteller: 8075512
Stand van de stukkenmeter: 37193

VERWERKT TERMINAL FEBRUARI

Machine geopend wegens:
 ingebruikneming
 onderhoud
 reparatie
 deblikking
 controle
 overdracht
 verhuizing
 buitengebruikstelling

Aangestroffen verzegeling:
 gasf
 beschadigd
 ontbreekt
 datum/paraaf ontbreekt

P 1631 - 10100

Onder: afbeelding 6 - Een nulafdruk van de Frama FM 13163; de brief is echt gelopen!

ligestone ter apel bv
Holland

TER APEL
08.1.92
Postbus 89
9560 AB

NEDERLAND
•000
CENTS
FR 19899

Afdruk in de nulstand na sluiting van de machine
Ondergetekenden verklaren hierbij dat vóór de opening en ná de sluiting van de machine de stand van de verbruiksteller gelijk is.

Gebruiker: Rignostone
Naam: Taselaar J.M.
Adres: Muzieksing 3
Handtekening: [Handtekening]

Technicus: [Handtekening]
Datum: 8-01-92
Handtekening: [Handtekening]

Deze kaart direct - in geval van onderhoud via de leverancier - in een envelop P1632

Links: afbeelding 8 - De digitale frankeermachine in het type IJ 35 van Neopost.

Onder: afbeeldingen 9 en 10 - Vergelijking van het stempel van de firma Stravi in de oude (RN 7061) en in de nieuwe uitvoering (RN 813575).

Onder: afbeelding 7 - Waarschuwingssticker op oude frankeermachines.

LET OP!

Uw frankeermachine zal na september 2007 niet meer gebruikt kunnen worden. Informeer bij Neopost naar TPG Post goedgekeurde NetSetTM machines die vanaf deze datum zijn toegestaan.

www.neopost.nl
036-5493133

